

Demokraatit tienhaarassa 1972

Bruce Miroff: *The Liberals' Moment. The McGovern Insurgency and the Identity Crisis of the Democratic Party*, University Press of Kansas, Lawrence, 2007. 355 s.

■ Vuosina 1969–74 presidenttinä toimineelle Richard Nixonille vuoden 1972 vaaleissa musertavan häviön kärsinyt George McGovern (s. 1922) näyttäytyy tänäänkin mittapuuna amerikkalaisessa politiikassa. Arvostelijoilleen, joita löytyy niin oman demokraattipuolueen kuin republikaanien keskuudesta, hän edustaa ääri-vasemmistolaista kansankiihottajaa, jonka vaalikampanja toimii malliesimerkkinä siitä, kuinka asioita ei pidä hoitaa. ”Mcgovernilaisuus” ja hänen edustamansa liberalismi ovat vielä 36 vuoden jälkeen käytökelpoisia leimoja, kuten joistakin Barack Obaman vastaisista hyökkäyksistä voimme havaita.

Toisaalta McGovernin sympatisoijat pitivät häntä USA:n parhaiden arvojen lipunkantajana ja vaalien moraalisenä voittajana, jonka epäonninen yritys nousta Valkoisen talon isännäksi oli käännekohta Yhdysvaltain nykyhistoriassa. Vapaamieliset liikkeet ja ajatukset saivat kaivattua huomiota, mutta samaan aikaan hänen tappionsa ankaruus tasoitti tietä 1980-luvulla alkaneelle oi-

keiston valta-asemalle. Teeman ajankohtaisuuden vuoksi modernin historian tutkimuksen oli jo korkea aika nostaa McGovern Nixon-kirjallisuuden alaviitteestä¹ huomion keskipisteeksi.

Amerikkalainen politologi Bruce Miroff lukeutuu avoimesti mcgovernilaiseen leiriin. Hänen tekstinsä edustaa suurimmaksi osaksi sangen hyvätasoista tutkimusta, mutta välillä kirjoittaja heittäytyy ärhäkkääksi poleemikoksi, mikä vuoksi lopputulosta on pidettävä akateemisilla mittapuilla arvioituna hieman epätasaisena. Teos jakautuu kolmeen pääluukuun. Aluksi Miroff esittelee McGovernin kampanjan virstanpylväät ja taustoittaa niitä käymällä läpi niin 1960-luvun poliittista muutosta kuin ehdokkaan henkilöhistoriaa. Toinen osa analysoi USA:n liberaalien ideologiaa, McGovernille tärkeitä ruohonjuuritason poliittista järjestäytymistä ja aikakauden uusia yhteiskunnallisia liikkeitä sekä puolueiden ristiriitoja presidenttitaistelun kannalta. Lopuksi kirja arvioi McGovernin kampanjan vaikutusta Yhdysvaltojen myöhemmän poliittiseen kehitykseen. Ei-kronologinen rakenne mahdollistaa analyttisen lähestymistavan hyvin, joskin pääluukujen välillä ilmenee asioiden toistoa.

McGovernin kampanjan seuraamisessa ja sisällön erittelyssä teos nojautuu presidenttiehdokkaan ja monien hänen avustajiensa tuoreisiin haastatteluihin sekä heidän arkistoihinsa. Muualla kirjoittaja luot-

1. Ks. esim. Richard Reeves (2002) *President Nixon. Alone in the White House*.

taa välillä tarpeettoman hana-kasti aiempaan tutkimukseen suhteellisen helposti saatavilla olevan ja mahdollisesti uusia näkökulmia avaavan primäärimateriaalin sijasta. Toimiva lähdeviitejärjestelmä ansaitsee kiitoksen, erillisen kirjallisuusluettelon puuttuminen ei sitä tee.

Miroff tuo hienosti esille McGovernin persoonallisuuden ja hänen yhteiskunnallisten näkemystensä väliset yhteydet. Metodistipastorin pojan oli määrä seurata isänsä jalanjalkia, kunnes ensin historian tutkimus ja sitten politiikka vei nuoren miehen mukanaan. Syvä kristillinen vakaumus paistoi koko uran ajan läpi sekä eettisyyden ja sosiaalisen oikeudenmukaisuuden korostamisena että raamatullisen retoriikan viljelynä. Omaelämäkerrassaan *Grassroots* (1977) McGovern toteaaakin politiikan olevan ikuista taistelua hyvän (good) ja pahan (evil) välillä. Ei tarvinne selittää, kuinka roolit jakautuivat vuonna 1972. Arvostelijat tosin pilkkasivat häntä ”Pyhäksi Yrjöksi” (St. George), lapselliseksi moralistiksi ja ”saarnaaja-politikoksi”. Joka tapauksessa McGovern muistuttaa elävästi siitä, ettei pelkästään oikeisto yhdistä uskontoa politiikkaan Amerikassa.

Miroffin teksti valaisee myös päähenkilön kaksijakoisuutta. Yksityishenkilönä hän vaikutti epäkarismaattiselta ja varautuneelta. ”Uuden politiikan” vertauskuva oli tavallinen esikauptunkialueella asunut perheenisä. Toisaalta oman tien kulkeminen julkisella kentällä sai McGovernin näyttämään kannattajiensa silmissä kollegoi-

taan suoraselkéisemmältä, jopa intohimoja herättävältä. Yhtä kaikki hänestä tuli monesti itsensä pahin vihollinen. Hän omaksui impulsiivisesti uusia ajatuksia ja saattoi luopua niistä samoin hetken mielihoiteesta, mitä hän ei vastoin yleistä viisautta peitellyt. Kirjoittajan mukaan päähenkilöä vaivasi liiallinen usko kykyyn menestyä politiikassa omilla ehdoilla.

Itseluottamuksen juuret löytyvät odottamattomasta menestyksestä demokraattina vahvasti republikaanienemmistöisessä Etelä-Dakotassa. McGovern antoi merkittävän panoksen osavaltion demokraattisen puoluekoneiston rakentamiseen 1950-luvulla ja työskenteli sittemmin Washingtonissa sekä edustajainhuoneen jäsenenä (1957–61) että senaattorina (1963–81).

Päätyminen Nixonin haastajaksi oli McGovernin yllätyksistä suurin ja tulos demokraatteja 1970-luvun vaihteessa raastaneesta myllerryksestä. Puolue oli jakautunut arvokysymyksissä ja erityisesti suhtautumisessa Vietnamin sotaan, jota Miroffin ”kylmän sodan liberaaleiksi” nimittämä konservatiivinen siipi kannatti. Vastakkaista laittaa edusti hänen ”Franklin Delano Roosevelt (FDR) -liberaaleiksi” kutsuma fraktio, jonka näkyvänä edustajana McGovern toimi vuodesta 1968 lähtien, jolloin hän ensimmäistä kertaa tavoitelti presidenttiehdokkuutta. Senaattorin aluksi johtaman puolueen sääntömuutoksia valmistelevalle komitealle saatua työnsä valmiiksi sopivasti ennen 1972 vaaleja aiemmin määräävää osaa esittänyt van-

hakantainen leiri menetti ratkaisevasti asemiaan nimitysprosessissa. Samalla McGovernille suopeat, aiemmin marginaalissa sinnitelleet ryhmittymät, jotka hän halusi pelastaa ajautumasta kokonaan järjestäytyneen politiikan ulkopuolelle – mm. feministit, rauhanliike ja seksuaaliset vähemmistöt – löysivät itsensä vaa’an-kieliasemasta.

McGovernin ruohonjuurita-son aktivismiin perustunut esivaalikampanja, jota Miroff käy pääosin erittäin ansiokkaasti läpi, oli ilmeisesti niin tehokas kuin vain saattoi olla ennen internet-aikakautta. Tuhansien rivikansalaisten uurastus ja anteliaisuus löivät kättä senaattoria tukeneiden Hollywood-tähtien, vastakulttuuri-ikoneiden ja eturivin tiedemiesten kanssa. Teoksen olisi suonut käsittelevän perusteellisemmin tutkijoiden ja muiden avustajien panosta McGovernin näkökantojen kehittämisessä. Selvitettävää olisi riittänyt, sillä aluksi ehdokkaan käytännössä katsottuna ainoana teemana oli Vietnamin sodan – jota hän oli lähes yksin kritisoinut jo 1960-luvun puolivälissä – vastustaminen, mutta kampanjan päästyä kunnolla vauhtiin hän pystyi esittämään harvinaisen yksityiskohtaisen, joskin alati muuttuvan, vaaliohjelman.

Esivaalien aikaiset vahvuudet muuttuivat riippakiveksi taistelussa Nixonia vastaan, kuten teos vakuuttavasti osoittaa. McGovernin kampanja rakentui liikaa kahden vääräksi osoittautuneen lähtökohdan varaan: suuret nuoret ikäluokat olisivat vanhempiaan merkittävästi vapaamielisempiä, ja otaksuttu laaja moraalinen

tuotumus Kaakkois-Aasian sotaa kohtaan kanavoituisi tueksi joukkojen nopeata vetäytymistä luvanneelle ehdokkaalle. Päähenkilö leimautui osin syyttä 20–30-vuotiaiden yliopistoeliitin ja radikaalien edustajaksi, jolle useat demokraattien peruskannattajat sekä esivaalien repivyydestä ja sääntömuutoksista kimpaantuneet puolueen voimahahmot käänsivät selkänsä niin poliittisella kuin henkilökohtaisella tasolla. Vanhat tukijat sekä osa kampanjaorganisaatiota taas karsastivat hänen yrityksiään siirtyä amerikkalaisittain vasemmalta keskustan suuntaan liikkuvien äänien saalistamiseksi. Varapresidenttiehdokkaan opportunistiseksi tulkittu vaihtaminen teki pahan arven senaattorin kirkasotsaiseen julkisuuskuvaan.

Tämä kaikki oli tietenkin mannaa Nixonille, jonka koneisto esitti valtamedian sivustatuella McGovernin söhläävänä irvikuvana. Lopulta uskotavuus vajosi niin alas, ettei hän kyennyt saamaan kunnan vaaliasetta edes presidentin avustajien demokraattien päämajaan tekemästä Watergate-murrosta. Miroff ei peittele halveksuntaansa Nixonia kohtaan luetellessaan hänen kampanjan aikana käyttämiään ”likaisia temppejuja”, joista tosin suurin osa vaikuttaa minusta politiikan standardimenetelmiltä. Lopulta kirjoittaja myöntää, että vuoden 1972 suosionsa huipulla paistatellut Nixon olisi todennäköisesti selviytynyt jatkokaudelle myös puhuttain aseina.

”Mcgovernilainen” taipumus kuvata vaalitaistelua hyvän ja pahan välisenä kamp-

pailuna on yksi oire Miroffin ajoittain puutteellisesta kyvystä ottaa päähenkilöstä kunnolla etäisyyttä. Kapeakatseisuus näkyy mm. tutkijan tavasta kartoittaa 1970-luvun alun Yhdysvaltojen poliittista tilannetta sekä paikallistaa McGovernin ja Nixonin asemaa siinä. Kirjoittaja nimeää ensin mainitun ”keskusta-vasemmistolaiseksi”, mutta käsitettä ei määritellä kunnolla. Pääasiassa mittatikkuna näyttää toimineen amerikkalainen ääriivasemmis-to. Eittämättä McGovern omaisi laajemmaltikin katsottuna maltillisia näkemyksiä aborttikysymyksen kaltaisissa tärkeissä asioissa, kuten Miroff tuo kernaasti esille.

Päinvastaisia esimerkkejä olisi voinut mainita. Tutkimus ei kerro senaattorin halusta syyttää yksipuolisesti länttä ja erityisesti Yhdysvaltoja kommunististen maiden sulkeutuneisuudesta ja kahden maailmanjärjestelmän vastakkainasettelusta. Lisäksi hän näytti sekä kiistävän Neuvostoliiton kansainvälisten valtapyyteiden olemassaolon että hyväksyvän kritiikittä Moskovon perusselityksen, jonka mukaan kommunistijohtajien ei tarvitse ottaa vastaan ihmisoikeusarvostelua amerikkalaisilta, joiden oma menneisyys tällä saralla oli niin ”synkkä”. McGovern kyllä toivotti vanhakantaiset demokraatit kampanjansa taakse, mutta vain sillä ehdolla, että nämä muuttaisivat täysin ulkopolitiittisen linjansa ja tunnus-taisivat olleensa kaiken aikaa väärässä kylmän sodan suhteen.

Myös työn Nixon-kuvan yksioikoisuus selittynee pitkälti kirjoittajan henkilökohtaisilla

näkemyksillä. Hän toteaa ohimennen 1970-luvulla vielä olleen aidosti liberaaleja republikaaneja, mutta pääasiassa Miroff jakaa puolueen julkikonservaatiiveihin ja vanhoillisiin, jotka nostivat pelkästään taktisista syistä edistysmielisen päällystakin harteilleen. Teos sijoittaa katkeransuloisesti Nixonin jälkimmäiseen kastiin. Katkeran siksi, että hän menestyksekkäästi ”omi” uudistusmielisten liberaalien agendan soveltuvin osin ja vei näiltä tehokkaita vaaliaseita. Ja suloisen siksi, että hänen suosionsa perustui kirjan mukaan äänestäjien harhakuvitelmiin, jotka eivät kestäneet hallinnon ympärillä pian velloneita skandaaleja. Miroff ei varmastikaan osu analyysissään täysin harhaan. Monet Nixon-tutkimukset paljastavat hänen valinneen osittain näkökantojaan niiden julkisen suosion ja ulkoa päin tulleen paineen vuoksi – mutta näinhän poliitikot usein menettelevät. Lisäksi presidentti ryhtyi perumaan edistysmielisiä ohjelmiaan tultuaan valituksi uudelleen. Toisaalta ”epäaidostakin” liberalismista joutui maksamaan todellisen hinnan.

Vanhoillisten tukijoiden menettämällä tuli olemaan suuri merkitys pian vaalien jälkeen, kun Nixon joutui taistelemaan ensin poliittisen linjansa ja sitten oman tulevaisuutensa puolesta. Lisäksi hänen ja republikaanisen seuraajan, presidenttinä 1974–77 toimineen Gerald Fordin konservatismi edusti sisä- ja ulkopolitiikkaltaan maltillisempaa ja arvopohjaltaan erilaista linjaa kuin seuraavalla vuosikymmenellä valtaan noussut uusioikeistolai-

suus, minkä faktan tutkimus myös sivuuttaa. Jos vuoden 1972 presidentinvaalit toimivat vedenjakajana demokraattien keskuudessa, niin voimme sanoa Nixonin eron ja Fordin lyhyeksi jääneen kauden edustaneen samaa republikaanisessa puolueessa. Silti käsitys Nixonin läpitukevasta periaatteettomuudesta elää vahvana: sen pohjalta voidaan esittää ”absoluuttisia totuuksia” ilman perusteluita tai dokumentointia. Niinpä Miroff tietää varmasti kertoa, että Nixon olisi ottanut tukijoukkoihinsa mukaan kristillisen oikeiston, mikäli se olisi löytänyt tiensä poliittiselle kartalle jo 1970-luvun alussa.

Teos painottaa McGovernin tappion selvyyden tuhonneen ”FDR-liberaalien” haaveet myönteisestä poliittisesta muutoksesta – hänhän sai 1972 taakseen ainoastaan Massachusettsin osavaltion ja District of Columbian äänet –, vaikka demokraatit voittivat samaan aikaan järjestetyt kongressivaalit. Demokraattinen puolue hylkäsi kansalaisaktiivisuuden ja irtisanoi julkisesti liberalismista. (McGovernin yritys nousta presidenttiehdokkaaksi 1984 epäonnistui täysin.) Tilalle hiipivät aatteellinen epämääräisyys, opportunisti, suurten eturyhmittymien valta ja rivijäsenten apatia, kirjoittaja hehkuttaa ja syyttää niistä erityisesti Bill Clintonia, joka sai tulevan vaimonsa ja monen muun demokraattisen merkkihenkilön tavoin poliittisen tuli-

kasteen McGovernin vaalityöntekijänä. Lukija havaitsee antipatian syvyyden viimeistään Miroffin haukkuessa presidentti Clintonin avustajia (yhden nimeltä mainiten) ”ideologiseksi transvestiiteiksi”. Aatehistoriallisen vertailun avulla työ osoittaa mcgovernilaisten aatteiden vaikuttaneen peiteltysti ja yhä vaikuttavan puolueessa. Siitä huolimatta tai juuri sen vuoksi vastustajien on ollut helppo samaistaa demokraatit Amerikan-vastaisuuteen, puolustuspoliittiseen heikkouteen sekä marginaaliryhmien ja intellektuellieltiin suosimiseen, kirjoittaja esittää.

Vähemmän onnistuneesti hän polemisoi nykypolitiikan likaisuuden juontuvan Nixonin toimista. Mutta ei niin huonoa, ettei jotain hyvääkin: tutkimuksen mukaan vuoden 1972 kamppailu puhdisti demokraattien rivejä sysäämällä ”kylmän sodan liberaaleja” republikaanien leiriin. Naisasia-liikkeen kaltaisista ”edistyksellisistä” ryhmistä tuli pysyvä osa demokraattista koalitiota. Toisaalta vaalien tuloksena muodostui laaja ja vahva, Valloista taloa 1980-luvulta lähtien suurimman osan ajasta hallinnut oikeistoliittouma, joka on kyennyt vetoamaan äänestäjiin yksinkertaisella isänmaallisella sanomalla sekä lainaamalla demokraattien ajatuksia, tutkimus väittää. Lääkkeeksi omilleen Miroff esittää selkeän – tietysti liberaalin – politiikan omaksumista, minkä hän olettaa saavan puolueen perus-

kannattajat liikkeelle. Erityistä leimautumisvaaraa ei näytetävän, sillä republikaanit yrittävät hänen mukaansa joka tapauksessa esittää Demokraattisen puolueen ääri liberaalina, oli sen tosiasiallinen linja mikä tahansa.

Lukuisista ansioista huolimatta teoksessa jää kaipaamaan ensinnäkin asiapohjaista ja monipuolista vertailua Nixonin, McGovernin ja muiden vuoden 1972 demokraattisten pääehdokkaiden, senaattorin ja entisen varapresidentti Hubert Humphreyn, kuvernööri George Wallacen sekä senaattori Edmund Muskien ja Henry Jacksonin ohjelmien välillä. Näin kuva poliittisesta kentästä kirkastuisi. Samalla päähenkilön aatteelliset lähtökohdat tulisivat paremmin selvitettyiksi. Toisekseen Miroffin olisi ollut syytä tuoda järjestelmällisemmin esille, vaikkapa 1970-luvun vaihteen politologisen tutkimuksen avulla, niitä odotuksia, joita presidenttikandidaatteihin kohdistui henkilöstä ja suuntautumisesta riippumatta. Nyt teos keskittyy vain prosessin toiseen puoleen, eli siihen, kuinka ehdokkaat itse määrittävät poliittista agenda. Tällaisten näkökohtien ruotiminen toisi lisävalaistusta työn kannalta olennaisiin kysymyksiin: miksi McGovern hävisi vaalit niin selvästi? Mitä opetuksia hänen kampanjansa tarjoaa nuoremmille demokraattipolville?

Jukka Renkama